

JADRANKA

Izhaja v Trstu 1. vsakega meseca.
Posamezen izvod 80 st. Letna naročnina iznaša 10 L, za Jugoslavijo 30 Din.

Uredništvo in uprava: Via Scorcola 492, I. = Družinski list. = Odg. urednica: Marica Stepančičeva (Gregorič).

Vspored:

1. **Matija Gubec.** M. Stepančičeva.
2. **Takrat.** Aleksandra.
3. **Timotej Krušar.** Gracijanova.
4. **Ø jetiki.** M.
5. **Napoleon.** Svatopluk Čech.
6. **Z visine.** Mi.
7. **Grinte.** M. Gregoričeva.
8. **Drobtine.**

JADRANKA

LETO III. — ŠTEV. 3

Glasilo odločnih in neustrašenih.

SUŠEC 1923.

M. STEPANČIČEVA :

MATIJA GUBEC.

Sredi preteklega meseca je vsa Hrvatska proslavljala smrtno obletnico Matije Gubca, ki je v Zagrebu kot «kmečki kralj» umrl mučeniške smrti.

Prvi splošni kmetijski upor je bil l. 1515. in dasiravno ni imel zaželjenega uspeha, je vendar v upornikih dvignil stanovsko zavest tako, da je ostavil v njihovih srcih neodoljivo stremljenje predrugačiti in izboljšati nepovoljno stališče. Suženjsko postopanje in nečloveško ravnanje od strani grajske in državne gospode, kakor tudi neprestani davčni poviški, so upor v podložnih kmetih le netili in podžgali tako, da ubogi kmetje niso več premišljali, kaj bi storili v svrhu osvoboditve iz pesti brezsrčnih gospodarjev in njihovih, še hujših oskrbnikov, marveč le pričakovali prave priložnosti, ko se dvignejo z vsem gnjevom v srcu, s pravim ognjem v očeh in trdo, neomahljivo pestjo. In ta priložnost se jim je prinudila okoli l. 1570.; omogočile pa so to priložnost sledeče okoliščine. Nedaleč od Zagreba se je nekdanj prostirala grajščina Susjedgrad, kateremu je pripadalo okoli 600 podložnih kmečkih rodbinic, ki so bile naseljene po vaseh Stenjevac, Stupnik, Novaki, Podgorje, Pušča, Brdovac, Zaprešič, Bistra in Stubica; razen kmečkih ljudi so v Stubici bile naseljene tudi plemenitaške obitelji, tako n. pr. rodovina Hening. Ker je ta rodbina z ozirom na moško potomstvo izumrla, so nastale razprtije, komu bi pripadala glavna dedščina tega krasnega in rodovitnega veleposestva. Po dolgotrajnih zamotanih pravgdah je takratni kralj Ferdinand rešil to zadevo tako, da je del Stubice in polovico Susjegrada prepustil plemenitašu Teuffenbach, ki je bil po svoji materi v sorodstvu s Henningovo rodovino.

Le-tà je kmalu po zasedbi prepustil podedovani Susjegrad svoji ženi Uršuli. Vsa zadeva je prevzela svoj miren tok in zdelo se je nemogoče, da bi jo kdo utegnil na kak način vnovič skaliti. Vendar se je to dogodilo. Andrej Teuffenbach je umrl in ker ni zapustil nobenega sina, je solastnik Susjegrada, ogerski vlastelin Batory zastremil, da izpodrine vdovo Uršulo z njenimi štirimi hčerkami ter se sam polasti celega gradu in temu pripadajočega prostranega zemljišča. In dasi je vedel, da zamahne krut in krivičen udarec družini pokojnega Teuffenbacha, je v svoji samopašnosti z gospodovalno brezbriznostjo celò prodal ves Susjegrad Ogru Tahy-ju. Samoobsebi je umevno, da nad tem očitnim činom ni Uršula držala križem svojih rok, marveč s pomočjo svojih mnogih uglednih sorodnikov in prijateljev nastopila tožbo proti krivcu. Toda tudi Tahy ni bil brez pokroviteljev in pajdašev. Vendar Tahy ni imel privržencev med ono skupino, ki — združena — je imela tudi svojo veljavo, namreč kmečko podložništvo. Le-tò, ki ni še nikoli tako stradalo in tako suženjsko prenašalo svoje gorje kakor za časa Tahovega gospodstva, je stopilo vse ob stran Henningove obitelji. In ta množica ni bila mala če pomislimo, da se je polovica Slavonije strnila v četo pod poveljstvom svojih plemenitaških vitezov, kakor so bili n. pr. medvegradska vlastelina Ambrož in Štefan Gregorijanec, krapinski grajščak Sekelji in velmožni knez Nikolaj Zrinjski.

Na strani Judove Teuffenbach-Henning je bila večina kmetov, s katerimi se ji je posrečilo zapoditi s Susjegrada vrinjeno družino Tahy. Ali komaj se je vdova Uršula oddahnila, je morala

vnovič zbrati silnejšo četo, kajti Tahy si je pridobil na svojo stran kraljevsko sorodstvo. In ko je zaznal za ime na svojih nasprotnikov, je začel osornejše postopati proti njim in na najbrezsrčnejši način proti kmečkim podložnikom. Na ta način je razpor, ki je bil prvotno le zasebnega značaja prešel v splošnost. Zaradi nevzdržnih krivic so se Henningovski podložniki s pismeno obtožbo obrnili do kralja, da bi le-ta omejil Tahovo strahovlado. In takratni cesar, oziroma njihov kralj Maksimiljan je tudi izprevidel, da se gode tožiteljem krivice in zato resnično naročil svojim poslanikom naj uredijo razmere. Ali kaj, ko je preiskovalne poslanike umel Tahy tako pregovoriti, da niso storili za prosilce prav ničesar. Tahy pa je z ravnodušno porogljivostjo in posebno krutostjo začel nasprotovati svojim tožiteljem z ropom lepo vzrejene živine, s skrunenjem žensk v družčini povabljenih pohotnih prijateljev. Postopal je tako, da bi jih s terorjem in kaznijo oplašil itd. Kmečki podložniki pa videč, da njihova prošnja pri kralju ni nič zalegla, so sklenili, da se spuntajo. Urno, ko ptica je nevolja kmetov prehajala iz vasi do vasi, iz okraja v okraj, dokler ni poplavljala ne le vse zahodne Slavonije, ampak tudi Belokrajino, Kranjsko in Štajersko. Taborišča so bila na obeh straneh reke Save in Sotle, v Mokricah, Ormožu in Slovenski Bistrici. Cela četa uporniških kmetov je štela 20.000 duš.

Na čelu te revolucionarne množice sta bila dva najuglednejša hrvatska kmeta: Ilija Gregorič in Matija Gubec.

Ilija Gregoriču, ki se je v bojih proti Turkom izkazal izkušenega in premetenega vojščaka, so kmetje prepustili bojno zasnovo; Matijo Gubca pa

so si izbrali za svojega svetovalca in župana, za svojega voditelja in generala. Podnačelnikoma sta bila izbrana še hrabra junaka Mogaić in Posanac.

Po Gregoričevem načrtu naj bi glavna moč vojske ostala v hrvatskem Zagorju, dočim bi drugi del vojščakov odšel proti Brežicam, Krškemu in Sevnici, proti Novemu mestu, Celju in Rogatcu. Temu načrtu so se uporniki pokorno podvrgli in sicer v prvih dneh februarja l. 1573. S prepričevalnim besom, z neupogljivo voljo in trdnim sklepom zaključiti z orožjem v roki nečloveško življenje, ki jim ga prizadeva kruti Tahty in njegovi privrženci, so kmetje naskočili nasprotniške gradove in rušili domove sovražnih plemenitašev. Spočetka so imeli srečo in udajal se jim je grad za gradom, in sicer tako onim, ki so se bojevali na povelje Ilije Gregoriča pri Cesargradu, in z Mogaičem pri Vidmu ob Savi, kakor četi, ki se je pod vodstvom Matije Gubca bijla v Stubici in s Posancem v Brežicah in drugod. Ali bojna sreča ni jim ostala dolgo mila. Prvi poraz so doživeli kmetje pri Krškem, kjer jih je bilo mnogo ujetih, mnogo

potopljenih v Savi, mnogo pa obešenih na drevesa. Drugi poraz so doživeli pri Sv. Petru, to je ob izlivu Bistrice v Sotlo. Rešilo se jih je le malo z begom preko štajerskih gora. A na tem pohodu so kraljevi vojaki ujeli Ilijo Gregoriča in ga poslali na Dunaj, kjer so ga zaprli. Matijh Gubec se je med tem časom pogumno boril v hrvatskem Zagorju, okoli Stubice, kjer je 9. februarja prišlo do najhujšega spopada; štiri dolge ure so se kmetje tukaj neumorno borili, bilo jih je okoli 10.000. Ali sreča jim ni bila mila, kraljeva izurjena vojska, ki je pridrla od dveh strani, jih je popolnem okrožila. Nastalo je grozovito klanje, pri čemur so na krut način trpinčili ujetnike. Odrezali so jim nosove ali uhlje, iztrgali jim eno oko, odžagali desnico ali nogo a to zato, da bodo v svarilo drugim kmetom. Matija Gubec je bil ujet in odveden v Zagreb. Kot glavnega vojskovodjo kmečke ustaje je sklenil sodni svet Matijo Gubca kaznovati tako, da bo ostala njegovim somišljenikom navek v spominu njegova smrt. Izmislili so si posebno mučeništvo.

Pripravili so mu železen tron in že-

lezno krono. Tik pred smrtjo so oboje razbelili, nato pa posadili nesrečnega Matijo Gubca nagega na nečloveški sedež; da je bilo njegovo trpljenje tem strašnejše, pa so ga trinogi ščipali z razbeljenimi kleščami v še živo in vsled grozovitih muk krčevito telo. To se je zgodilo 15. februarja 1573. v Zagrebu, na Griču, oziroma v Starem mestu, na Markovem trgu.

Plošča iz belega kamena kaže še dandanes prostor, na katerem je bila goreča grmada, oziroma kjer je zbog stremljenja po zlati svobodi izdihnil mučeniško dušo Matija Gubec.

.....
ALEKSANDRA:

Takrat.

*V luni vse blesti se,
žarkov sto žari se,
spi že bela vas.*

*Polna je dolina
vonja rožmarina
in pa nagelja.*

*Takrat misli zlate
k tebi gredo v svate
skozi sladki mrak.*

GRACIJANOVA:

TIMOTEJ KRUŠAR.

(Konec)

— Ravno zato, ker sem ženska snem izrekatih merodajno sodbo o ženski duši, ki ostane za moškega nezapodljiva, ki mu ostane navek uganjka. Moški ne bo ženske duše nikoli umel pravilno razpredeliti in jo le malokdaj sodil pravično; on jo bode ali nezasluženo omalovaževal ali nezasluženo precejeval. Zaradi nepoznanja ženske duše nam pripisujejo moški nedoslednost. V resnici pa je ženska bolj dosledna nego so moški. Ako bi se kak moški posvetil natančnemu raziskovanju ženske duše, bi moral opaziti, da se v njej vrši vse po pravih in paragrafih, da le malokdaj zajde v stranpot, ki bi križal njene nazore, njeno pojmovanje, njeno stremljenje in smeri njenega značaja. Vse se dogaja in obnavlja v njej po onem istem načrtu, kakor ji je vzgojevalna sila

posadila maloletni deklici v srce. Ali nekaj drugega je v njej na višku razvoja, kakor ni v nobenem moškem. In to je čuvstvo zatajevanja, to je moč pretvarjanja; ona se ume tako pretvoriti — nemalokrat v lastno škodo — da slepi opazovalca, da ga zmede in sam res neve pričem je. Vendar moški ne pomišlja pri tem dolgo, zavije si svaljčico, jo prižge, utakne med ustne in sodba o ženski duši je sformulirana: kriva obsodba ali pa zvoneč slavospev. Če bi kedaj stopili v sodno dvorano, kjer izreka državni pravdnik svoje krivično mnenje o ženski, ki stoji pred njim in kjer se psihiater božajoče milo in obzirno izraža na naslov ženske duše, ki mu je bila podana v proučevanje, da, če bi kedaj krenili v sodno dvorano in stopili k obtoženki z vprašanjem, «te je li prav sodil?» mi-

slim, da 75% prvih bi vzdihnilo: na vesti bo imel moje gorje in 75% drugih bi se krohotajoče pomuzalo: Je učenjak pa se jako moti o meni! Baš zato naletimo naprimer med zakonci na slučaje, da žene — ki so svojemu soprogu suženjsko udane, ki ne zasledijo nikjer veselja, zabave in užitka, ako ni njega blizu, ki bi si v slučaju potrebe dovolile rezati živo meso raz sebe — prenašajo vsled njegove surovosti tiho, zatajujoče in skrivoma najgrenkobnejše gorje med stenami svojega bivališča, dočim one, ki ga varajo vpričo, ki se vpričo njega norčujejo, ki mu razsipajo imetje ter mu s svojo mrliškoledeno ravnodušnostjo ubijajo in razjedajo duha, posedujejo ga v svoji oblasti tako, da je mož prava žoga in krotko, pasje bitje v njihovih rokah, bitje, ki motri ženo s ponižnim, udanostnim pogledom

in ji zaupa vse, vse. To pač razvidite lahko že na sebi, gospa! Če bi vas bil Vaš mož poznal, korenito, kakor se poznate sami, bi bil izprevidel, da Vi niste izmed onih, ki utegnejo prenašati moško bližino, tako — recimo — na samem. Radi nezadostnega poznanja Vašega dušnega ustroja pa je bil tako neoprezen, da Vam je sam dovedel ljubimca v hišo.

— Oh, tisti pes, tisti — —

— Vašega dosedanjega položaja na vsak način ni bil vreden!

— Oh, hudo, kruto, grozovito me je usoda kaznovala. Vam je-li znano, gospodična, kako je to bilo?

— Le deloma, gospa! —

— To sem si mislila, dà. In da ravno zato Vam hočem kratko razodeti vso istino, ako Vas ne dolgočasim.

— Zadeva me silno zanima in sem Vam zahvalna za pripoved, seveda v olajšavo Vaših boli to nikakor ne more biti! —

— Moj soprog me je ljubil neskončno, neizrečeno, blazno kakor ljubijo navadno možje svoje temperamentne veseljaške soproge. Tudi jaz sem ga imela rada in oboževala svoje tri otročiče, one tri angeljčke tam na mizici!

In zopet je zajokala, in vnovič se je njeno suhljato telo sključilo, telo ki je bilo pred leti povsod oblo in prijetno zaokroženo.

— Moj soprog je bil eden izmed onih, ki — ko se oženijo — ne ljubijo več hrupnih družčin, marveč čutijo vso tiho blaženost le v krogu svoje družinice. In ker je skušal mi na vse načine ugoditi v teminomem, mi je nekega dne pripeljal k popoldanski južini Timoteja Krušarja, s katerim se je bil nedavno preje pobratil. Privedel ga je v hišo z namenom, da me bo včasih spremljal na glasovirju ali spremljal moje solospve. In tako se je čestokrat pripetilo, da sva ostala čisto sama v sobi. Slični najini sestanki so zavzeli kmalu drugačno obliko, postali so moja poguba. Seveda sem tudi jaz sama povspešila to pogubo. Ali kdo je sprva mislil nanjo? Čutila sem se močno za vsak ljubezenski napad ter sem si tihoma celo želela njegove dušne oslabelosti samo, da bodem s triumfom zavrnila njego-

vo premaganost. Vendar, oh! Njegove prošnje so zasledile pot v moje srce, njegova goreča zaljubljenost me je ganila, ošibela, premagala. In tedaj sem zabljalna na vse, kar ni bilo v zvezi ž njim, zabljalna ne le soproga, marveč zanemarila celo lastne otroke. Njegove obljube in prisege so me docela opijanile. Kakor sonambula, dà, prav kakor mesečnjakinja sem tavalala okoli, brezbrizna za moževo udanost, nemarna za otroške poljube. Moje srce je poplavljalna, samo ena oseba in ta je bila Timotej Krušar! Zaljubila sem se z ono blazno neprevidno silo, ki ne dovoljuje razmišljati o morebitni nevarnosti, o neizbegljivih posledicah. In tako je pričel zahajati k meni zlasti ob soprogo odsotnosti in ko je na oknu mojega budoarja zapazil znameenje, da sem služkinjo poslala od doma in da sem odpravila tudi otroško družabnico z deco na izprehod. Moj soprog ni slutil ničesar; preveč je zaupal svoji ženi, preveč je zaupal svojemu prijatelju. Iskrica dvoma je vzplamtela v njem stoprv dne mojega zastrupljenja... Saj ste morda slišali o tem?

— Kako bi ne? V četrť uri je vedela vsa vas; vaški otročaji so hitrejši, ko vsi mestni telefoni! Vendar pravi uzrok poskušnega samomora nam je ostajal zastrť. In še do danes nevem, zakaj ste to učinili? —

— Veste, to je bilo tako: Nekega krasnega popoldneva sem se s svojimi otroci izprehajala s čolnom po morji. Ko sem plula mimo plavžev proti vili Banelli, oziroma zraven ljudskega kopaljšča, sem opazila med kopalci tudi Timoteja Krušarja. On pa me ni opazil, ker se je s pomenkom zabaval s soprogo uradnika X, ki je, sedeča na mahoviti čeri, obirala školjke raz skalo. Jaz sem se s čolnom oddaljevala in oddaljila skoro do pomola Sv. Save; vendar skrita za razgrnjenim jadróm, nisem izpustila iz oči kramljajoče dvojice, ki sem jo že parkrat zasačila skupaj. Ljubosumnost me je vso razvnela in celo uro sem še krožila okoli, tako da so kodrasti oblaki že davno izginili in se je obzorje zavijalo v vijoličaste, pomarančaste in temnozelenkaste pajčolane, da tem zal-

še pozdravi zahajajoče granatno solnce, da tem lepše proslavi sestanek onih dveh, ki sta ostala v kopaljšču skoro sama. Bila sem vsa zmedena in sklenila, da zaveslam naravnost proti njima in ju razdvojim s porogljivo žaljivko. V tem hipu sta se premaknila; ona je stopila raz skalo v morje ter zaplavala proti bregu in tudi on, ki se je jahajoče gugal na obmejnem brunu, je pljusknil med valčke. — — — — Morski zefir pa, ki je izza nasprotnega obrežja, ki je izza isterskih Milj, nežno in božajoče suval morske valčke proti moji ladjici, mi je donesel na uho razločno dve pomembni besedi: Siamo soli!

In tako je res bilo, sama sta ostata, vendar to jim baje ni zadoستovalo, ali pa sta bila preoprezna, da bi njun morebitni objem ali poljub utegnil kdo zapaziti; trenotek pozneje sta smuknila oba v enoinisto kabino. Tisti hip je bil zame usodepoln. Timotej Krušar se mi je zastudil, zastudila sem se mahoma tudi sama sebi, mrena mi je zdrknila mahoma z oči. Hotela sem skočiti v morje, ali pogled na otroke me je zadržal. Ko nora in naglo, ko da me kdo podi, sem zaveslala h kraju, izkrcala otročiče iz čolna, hitela ž njimi po klancu domov in — — se otrovala! —

— In tako ste sami povzročili, da se je razkrinkal vajin roman! —

— Prav sama, dà! Nato pa je sledila cela vrsta obravnav, ki so uničile mojega soproga, kajti Timotej Krušar se je — nevem pa čemu, ali v korist sebi, ali v obrambo meni — izmuznil s izgovorom. To me je zopet butnilo iz ravnotežja, vnovič sem bila vsa zmedena, da nisem si bila v svesti, kakšno stališče naj bi zavzela, da bi bilo edino pravo. Spočetka sem namreč sklenila, da res skesano vpriču vse javnosti padem na kolena pred svojega moža. Zadnji Krušarjev nastop pa je vplival name, da sem na to docela zabila. V mojem srcu je poglalo novo upanje, da je bila ljubezen Timoteja Krušarja vendarle istinita in nesebična, pa da se po preteku sodnih razprav brezdvomno zopet povrne k

meni ter da bo trajala njegova udanost do dandanašnjega dne... oh!

— Bridko Vam mora pač biti razočaranje, gospa!

— O, tako bridko, tako ogromno in obsežno, če pomislim, da je Timotej Krušar pogreznil v žalost in nesrečo kar petero oseb! —

— Ne le peterih oseb, gospa, kajti Timotej Krušar je še nedavno bil zopet predmet javne govornice tamdoli v obmorskem kraju; letos pa... mislila sem da veste... —

Radovednimi očmi in z nestrpnostjo — ki jo kažejo otroci, ko jim odvijamo zavojček z igračo — se je pritislila tik mene in skoro brez sape

zašepetala («Povejte, povejte, kaj se je zgodilo zopet?»)

— Obesil se je! —

— Obesil?! —

[Bil je to krik poln začudenja, poln groze, ki je prodril naravnost iz srca. Kakor, da bi jo kdo pičil z zobčasto ostrino, je skočila kvišku, si stisnila lase v krčevite pesti, pa se zopet sedla na sedež, ko mrtvo telo. Naposlek je polagoma, ko da išče pvarega izraza svojemu čustvovanju — čustvovanju, ki pa nikakor ni pojašnjevalo je-li obžalovanje ali zadoščenje — pogledala proti fotografiji in vzdihnila: Doseglo te je torej vendarle moje proklestvo. Timotej Krušar! —

takoj izmečke, ki so za določitev bolezni važni, mikroskopično-bakteriološko preiskati.

Če je jetika dognana, je treba kolikor mogoče za to skrbeti, da dobi bolnik od drugih ločeno spalnico, vsekakor pa svoje posebno ležišče, svoje perilo za postelj in kar ga ima na sebi, svojo obleko, svoje umivalno in jedilno orodje. Dobra postrežba se sama ob sebi razume.

Pljuvati sme bolnik v hiši in zunaj hiše odslej le v posebej zato prirejene posode (pljuvalnike, skodelice, steklenke itd.), ne pa na tla ali v robec, ki bi ga rabil pozneje morda celo kdo drugi n. pr. otrok.

Kadar bolnik kašlja mora pred ustni držati svoj robec.

Taki in sploh vsi od bolnika in za bolnika rabljeni predmeti, ki so onečeni s tuberkuloznimi kužnimi tvarinami, se morajo ali sežgati, na pr. obveze, ki nimajo itak nobene vrednosti, ali pa izkupati v vodi, v kateri je raztopljen soda, in sicer kakor so, ne da bi se preje razgrinjali, ker se drugače vsušena nesnaga lahko razprši. Razkužujejo se take reči tudi v vodni sopari, ali s kemičnimi razkuževalnimi sredstvi.

V prostorih, kjer se nahaja jetičen bolnik, se smejo tla le z mokro cunjjo zbrisavati, ne pa s suho metlo pometati.

Prah skozi okno ali druge odprtine na ulice stresati ali iz cunj iztepatovati se mora sploh javno prepovedati: prah se stresa najbolje v pripravno smetišnico, in smeti se zažgo.

Perilo jetičnih se mora pred pranjem razkužiti in sicer tako, da se v lugu ali raztopljeni sodi izkuha ali 24 ur v mrzlem 10krat stansanem raztopljenem Cresolmilu namaka.

V slučaju, da odide jetični bolnik iz svojega stanovanja v bolnico, oziroma sploh pri menjavi bivališča, takisto v slučaju njegove smrti se morajo vse od njega doslej rabljene reči, predno jih kdo drugi zopet rabi, zanesljivo osnažiti in na solncu prezračiti, oziroma po zdravnikovem naročilu razkužiti; tudi se mora od njega zapuščeno stanovanje pred zopetno porabo na stenah in tleh temeljito osnažiti in po zdravnikovem naročilu takisto razkužiti.

V postrežbo jetičnih naj se jemljejo le take osebeki niti za jetiko ne bolehajo, niti k tej bolezni očitno ne nagibljejo. Postrežno osebje, oziroma sorodniki jetičnega bolnika se morajo od zdravnika natančno podučiti, kako da naj bolniku zdravstveno pravilno strežejo in varujejo samega sebe okuženja. Zlasti jim je treba zabičiti, da se kakor zdravniki pazijo, primerno razkužljivo tekočino umivajo, če so si roke ali druga gola dela telesa ali obleko umazali s tuberkuloznimi izmečki,

Mki:

O JETIKI.

Po znanstvenih raziskavanjih je jetika kužna bolezen, ki se ne da samo zabraniti, nego v gotovem stanju tudi ozdraviti. To je pa mogoče le v prvih začetkih, ko bolezen še ni docela zastrupila krvi in se še ni vkoreninila v človeškem telesu. Da je mogoče zastaviti pot jetiki, se morajo združiti posamezniki v mogočno vojsko, pomagati morajo uradi, društva, razne uprave, država ter zlasti zdravniki, ki imajo opravka z bolniki.

Znanstvena raziskavanja so dognala in za trdno dokazala, da je jetika kužna bolezen, katero povzročujejo glivice, takomenenovani tuberkel-bacili, ki pridejo v človeško truplo, ako je za to bolezen dovzetno; da se pa s previdnim postopanjem mnogokrat zabraniti, kakor tudi ustaviti s primernim zdravljenjem in dobro hrano.

Okužuje se človek najčešče po dihalih in sicer tako, da vsope bacile, nahajajoče se v razpršenih delih svežega ali posušenega pljunka jetičnih bolnikov, nadalje ako pride nesnaga, ki ima v sebi tuberkelnove kali, v ranjene kraje kože, ali, pa ako povzije človek nekuhan živež (mleko, meso), ki prihaja od jetičnih živali, kajti v takem živežu utegnejo biti tuberkel-bacili

Nazadnje navedena nevarnost okuženja s tuberkelbacili se zabrani po ogledovanju živine in mesa, kakor tudi po nadzorovanju živil, in se ta nevarnost še manjša, ako se varujemo jesti nekuhan meso in mleko, če ne vemo, odkod da prihaja. Razširjenje jetike po tuberkelnastih izkašljanih izmečkih jetičnih bolnikov in po tuberkelnasti nesnagi, ki se v

njih stanovanjih nabira in prehaja v prah, pa se da z poznimi naredbami zabraniti le deloma. Takim naredbam se bo de mogel uspeh zagotoviti povsod, kjer pridejo v poštev javni ali uradnemu nadzorovanju pristopni prostori, v katerih bivajo jetični ljudje. Velike težave v izvrševanju javnih zdravstvenih ukrepov pa nastanejo, tam, kjer se gre za zasebna bivališča in družinska stanovanja, kjer strežejo jetičnim zdrave osebe ali živé z njimi v ožji dotiki. Ti soprebivalci jetičnih, zlasti otroci, ki se igrajo v prašnih sobah jetičnih, so nevarnosti okuženja zelo izpostavljeni v višji meri.

To nevarnost zabraniti je tem težavnejše, čimbolj so stisnjena prebivališča, čim revniša je družina, čim manjša je razumnost soprebivalcev, ki naj bi bili posebno previdni.

V takih razmerah zasebne bolniške postrežbe zamore predvsem zdravnik s svojo avtoriteto in neprestanim vplivanjem na bolnika in njegovo okolico delati za javno korist ter določiti potrebne naredbe v odvrnitve razširjenja bolezni. V hiši z jetičnimi živeči ljudi, kakor tudi bolnike same pa more odgojiti k zdravstvenemu pravemu vedenju.

Kadar kdo zboli za jetiko, je vsekdar dolžnost strežnikov bolnikovih in bolnika samega, okužljivi izkašljani izmeček in katerikoli drug tuberkulozni gnoj zanesljivo storiti neškodljiv in tako preprečiti razširjenje tuberkelnovih kali.

V ta namen se mora brezpogojno tako-le postopati:

Kadar kdo zboli in se v zdravniku vzbuja sum, da je bolnik jetičen, je treba dati

da naj nikdar preblizo bolnika ne hodijo, kedar ga kašelji prijemlje, ter svoje telo razpršenim slinastim mehurčkom po nepotrebnem ne izpostavljajo, naj si zakrivajo usta in nos, da bolezní ne vsopejo in tudi sami da naj bodo vedno kolikor mogoče snažni.

Da se pri odvracanju jetike doseže resničen uspeh, je potrebno, da vse udeležene osebe, bolniki in zdravi, v najstrožjem samozatajevanju ukaze zdravnikove izvršujejo, oziroma nadzorujejo njih izvrševanje. Potrebno je, da pride vsakdo do prepričanja, da je na tla pljunjeni izmeček jetičnega za njega samega nevaren, in da je potemtakem njegova korist in dolžnost kaj takega zaprečiti.

Vsakdo mora pa tudi na to paziti, da ne daje sam drugim slabega izgleda in tedaj sam ne pljuva na tla. Jetičnik se pa mora opominjati, naj nikar z neskrbnim pljuvanjem ne spravlja drugih v nevarnost. Bolnik se bode tega ogibal, ako ga opozoriš, da prve žrtve njegove brezbriznosti utegnejo biti udje njegove družine in osebe njegove bližnje okolice.

Ker je razširjena navada pljuvanja na tla ravno tako zoprna, kakor zavoljo velikega števila v družbi živečih jetičnih nevarna, se ji moramo upirati neprestano z vsemi sredstvi.

Pljuvanje na tla je manj škodljivo na prostih cestah in prostorih, ker tuberkelbacili vsled vpliva solnčne svetlobe in vsušenja na prostem kmalo poginejo, tembolj pogubonosno pa je v zaprtih, obljudenih ali močno obiskanih prostorih.

Tedaj je nujno potrebno, da se ta slaba navada sploh odpravi. To se zgodi potom odgoje ljudstva. V ta namen naj uporabljajo vsi olikanci svoj vpliv. To se zgodi nadalje potom podučevanja ljudstva, zlasti pa v vseh šolah.

Tam, kjer državnim ali samoupravnim (avtonomnim) uradom, javnim društvom in podjetjem pristoja neposreden vpliv na ljudstvo, se bode dala omenjena napaka preprečiti s tem, da se pljuvanje strogo prepove. Take prepovedi se naj razglasijo zaradi javnih zbirališč, kakor na pr. cerkva, gledališč, muzejev, gostilnic, plešišč in zabavišč itd., potem zaradi zavodov in podjetij, ki stoje pod nadzorstvom in vplivom omenjenih uradov in društev, kakor na pr. pisarne, šole, telovadnice, igrališča, bolnice, zdravišča, blaznice, hiralnice, sirotišnice, siromašnice, zavetišča za otroke itd., potem zaradi obrtniških delavnic, zlasti tovarniških dvoran, nadalje v vojašnicah, prenočiščih, postajah, jetnišnicah in prisilnih delavnicah itd., končno zaradi javnih sredstev prevažanja oseb in sem spadajočih prostorov, kakor na pr. čakalnic, osebnih vozov v vlakih, na parnikih, zastran

električnih in konjskih železnic, poštних vozov, omnibusov itd.

Objednem se mora skrbeti za to, da so z varovanjem potrebnih ozirov na spodobnost gotove in primerne posode kot pljuvalniki pripravljene v porabo občinstva v teh prostorih. Te posode naj bodo napolnjene do polovice z mokro razkuževalno tvarino ali razkuževalno tekočino in nastavljene najbolj priročno v visokosti 0,9 metra. Da se jim tudi primeren nadpis.

Seveda mora biti točno za to skrbjeno, da se vsebina teh posod redno po razkuženju na neškodljiv način odstrani, po razmerah s šoto ali žaganjem zmešana zažge in da se posode same vsakokrat s kropom, ali s 3% karbolovo ali 2% Lysitolovo ali Lysolovo vodo osnažijo.

Kjerkoli naleti zdravnik v izvrševanju neobhodno potrebnih naredb, ki naj preprečijo razširjenje jetike, na nepremagljive zapreke, je dolžan oblastvo klicati na pomoč. Zlasti je pa dolžan naznaniti obstanek jetike v kaki družini ali kjer stanuje več ljudij skupaj: v slučaju smrti kakoga jetičnega bolnika in ob menjavi stanovanja ali prebivališča jetičnega. Naznaniti smrt je dolžnost tudi mrtvaškega oglednika.

Oskrbništva in občine zdravšč imajo ukreniti vse, kar je potrebno k nadzoru in snazenju prebivališč jetičnih gostov in k natančnemu opravljanju razkuževalne službe.

V zdravščih, v katerih se rabijo sirovo mleko ali mlečni izdelki kot zdravila, mora pristojna politična oblast odrediti strogo nadzorovanje te povzitanine same in krajev, odkoder pridejo; zlasti je paziti, da se jetične živali ne porablja za dobavo mleka.

Tudi v skupnih stanovanjih in oskrbovalnicah vsake druge vrste, kjer živi večje število oseb v skupnem gospodinjstvu, kakor v hiralnicah, zavetiščih, prenočiščih, prisilnih delavnicah, kaznišnicah in jetnišnicah itd., zlasti pa v zavodih in odgojiščih za mlajše ljudi, potem v duhovnih in posvetnih združbah itd. se morajo navedene splošne določbe izvesti razmeram primerno.

Zlasti pa se ne smejo v otroških zavetiščih in odgojiščih nikoli jetične ali zaradi jetike sumljive osebe rabiti v postrežbo otrok.

Ako v takih združbah kdo zbolí za jetiko, mora domači zdravnik zelo paziti in to takoj naznaniti predstojniku zavoda in razložiti primerna sredstva, kako bolnika ozdraviti in zabraniti vsako nevarnost razširjenja bolezni. Uradnemu nadzorstvu se mora o takem postopanju poročati.

Najširše sloje prebivalstva je treba podučevati o začetku in odvracanju jetike. To podučevanje pospešujejo lahko zdrav-

niki in drugi veččaki s poljudnimi predavanji in sestavki, človekoljubna društva zdravšč in jetične, ali če to ni mogoče in nima doma pri svoji družini točenega prostora za zdravljenje, naj gre v kako bolnico sploh.

Jetični starši, ki imajo male otroke, naj bodo v občevanji z njimi zelo previdni. Jetične osebe ne smejo svojih otrok in sorodnikov poljubljati na usta, jetične matere svojih novorojencev ne same dojití. Jetične žene ne smejo biti dojnice in se morajo od otroške postrežbe kolikor mogoče odstraniti; tudi se jetičnim osebam odsvetuje stopiti v zakon, dokler se bolezen ne ozdravi ali vsaj ne ustavi.

Jetične ali za jetiko usposobljene osebe naj bi se odvracale od takih poklicev, ki zavoljo neugodnih zdravstvenih razmer, kakor prahu, dela v zaprtih, s škodljivimi parami napolnjenem zraku, zavoljo vednega sedenja in sključevanja zdravja ne izboljšujejo, nego ga celo slabšajo, ali jetične z drugimi osebami v najožje občevanje spravljaajo ali jih silijo, da imajo vedno opravka z živili in povzitaninami, ki pridejo na prodaj. Nadalje ne smejo jetičniki opravljati poslov, ki jih silijo, da so prav v tesni dotiki z drugimi osebami, ker s tem lahko prenesejo bolezen na svoje bližnjike.

V tovarniških in obrtniških delavnicah naj se skrbno izvršuje vse, kar je za zdravje delavcev potrebno, posebno se je ozirati na mlade ljudi.

Razun tega se priporoča skrb za cele občine in sela sploh, da so zdrava in snažna, kakor tudi posebej za hiše, za stanovanja in življenje prebivalcev.

V ta namen naj se po gotovem načrtu nadaljuje ibboljševanje zdravstvenih razmer v celih občinah in posameznih vaseh, tako da se ustvarjajo zdravi življenjski pogoji. Zlasti naj se vzdržuje čist zrak in dobi zdrava voda, naj se židajo svetla in zračna, suha in dovolj prostorna stanovanja za revnejše sloje prebivalstva ter naj se redno donáša in dovažá zdrav živež na trg. Za to ima točno skrbeti redarstvo. Napravijo naj se javna kopališča in plavarne, v katerih dobijo prebivalci dosti in po ceni priložnosti, samega sebe snažiti in utrjevati. Povsod naj se strogo postopa v nadzoru in zdravstvenih razmer in porabljaajo vsi napredki zdravoslovja (hygiene). Vpelje naj se pameten red za nabiranje in odvažanje hišnih smeti in odpadkov, za neškodljivo odvažanje blata, za javno snago, zlasti da se vedno in pogostoma ulice snažijo, ne da bi se delal prah. Postopa naj se strogo po redarstvenih predpisih glede varovanja snažnosti na dvoriščih, zlasti ako so obzidana, na hodnikih in stopnicah v hišah. Takisto naj se prepreči iztepavanje prahu iz hišne oprave in cunj skozi okna na

ulice itd. To vse so sredstva, s katerimi se polagoma neposredno zabrani nastanek in razširjenje jetike.

Pa ne samo na odvracanje, tudi na zdravljenje jetike je treba obratovati posebno pozornost; zdravljenje pa obstolji v tem, da se tuberkel-bacili v telesu samenzatno in od njih provzročena škoda odstrani.

Da se pa tu doseže kakšen uspeh, treba

se je najstrožje ravnati po mnogoštevilnih zdravniških predpisih, kar je pa večinoma komaj mogoče, ako se prepusti bolnik domači postrežbi.

Zelo koristno, celo neobhodno potrebno je, da se spravijo bolniki v takozvana zdravilišča za pljuča ali zavetišča za jetične, kjer jih zdravniki zdravijo na skrbno urejen način, združen s sistematičnim krepljenjem. Postrežba, ki jo do-

bijo bolniki v teh zdraviliščih, ne zadostuje samo zahtevam človekoljubja, temuč ustreza, — ker se bolniki tukaj pogostoma ali popolnoma ozdravijo ali vsaj postanejo za delo sposobni, — tudi gospodarskim koristim občin, obrtnih podjetij in bijo bolniki v teh zdraviliščih, ne zadostuje bolniškim zavarovalnicam, katerih člani so bolniki.

*

SVATOPLUK ČECI:

NAPOLEON.

(Poslovenil S. S.)

Bila je torej to ljubezen popolnoma zračna; o njej ni imel niti njen predmet najmanjše slutnje. Resničnega «znanja» nisem se domislil niti v sanjah. Saj še nisem bil nič v svetu, niti da bi pomislil na to, da postanem kdaj nekaj.

Od začetka je zasnoval z menoj načelnik rad pravniške razgovore, priporočal mi pripomočke k naukom in izpraševal, kdaj že ugriznem v pusto jabolko izpita; cikal je na povišanje plače, ko postanem sposoben za substituta; dà, zadela me je naposled čast, da sem bil počasi s koncipijentom privzet v svetovalstvo o bolj zapletenih dogodkih, seveda le bolj za mojo vzpodbujanje in pred vsem, da bi se mogel diviti pravniški bistroumnosti načelnikovi. Toda morda je spoznal, da nimam zmisla za uzvišeno krasoto Temidino; morda mu je omrzelo prazno popraševanje po izpitu; morda je izgubil popolnoma vero v mojo pravniško zvezdo — naj si že bode tako ali tako, stopal sem bolj in bolj v ozadje in se izgubil v njem naposled popolnoma. Posvetovanja so se že vršila brez mene, načelnik je prenehal z menoj govoriti o zakonih in izpitih in potem me je razločevalo od ostalih mundantov le še milostivo nazivanje: kolega! Pa tudi ta: kolega, postajal je dvomljivejši in nejasnejši, kradel se plašneje čez nevoljne ustni, dokler ni zamrl popolnoma. Postal sem goli gospod Beneš, golo ime brez vsega ponema. Dr. Kalina se je navadil očitvidno smatrati me za izgubljeno bitje.

Sam suhi, mršavi solicator, ki je bil videti kakor utelešeno eksekutorsko poželenje, gledal me je zaničljivo. Da, padel sem na veljavi celo pod mundante. Ti so prepisavali vsaj pravilno, mej tem ko so se v mojih prepisih kazali vsak trenotek pogreški, ki so svedočili o basenski razmišljenosti. En tak pogrešek me je spravil v posebno mučno zadrego. Ob nekem času je namreč prihrumel dr. Kalina iz svojega oddelka, mahaje silno s prepisom zatožbe, katero sem malo pred prepisal.

«Gospod Beneš! Gospod Beneš!» klical je zlovestno, «To prosega že vse meje. Na koga je tožba Bubnikova?»

«Na Barbaro Hubačkovo», odgovoril sem v zli slutnji.

«I no seveda! Na Barbaro in nikakor ne na Jarmilo! To je grozno! Jarmila in Hubačkova — sam Bog vé, kako se vam je pripetila ta spojitev! Morebiti vendar na zadnje niste mislili na mojo Jarmilko?»

In ukor načelnikov je prešel v buren smeh, v kateri se je spustilo veselo vse pisarniško osebje s koncipijentom na čelu. Le utelešena eksekutorska strast, katera je sploh bila smehu nepristopna, metala je name čez motna očala poglede strupene škodoželjnosti.

Jaz sem sedel tu uničen, s plamtečo rdečico v obrazu; načelnik se seveda še z daleka ni domislil, da bi ta rdečica imela uzrok v čem drugem, nego v sramu zaradi storjenega pregreška.

Sicer pa moja tedanja zračna ljubezen ni niti mogla vzbuditi očetovskega nepokoja. Toda prišel je čas, ko je začela vendar dobivati bolj telesno podobo. Prišla je pamlad in Jarmila, zvesta svojemu imenu, mudila se je rada na vrtu, kateremu so se veje sedaj bliščale v lepodišečem cvetnem snegu. Pri tem se je dogajalo večkrat, da so se srečali najini pogledi. Vsako tako srečanje je bilo za me dogodba. Vedno sta mi pa žarili še dolgo potem v duši ti dve veliki krasni zvezdi, ki sta se svetili iz sanjarske sence dolgih črnih trepavnic.

Pa približala sva se še bolj. Hodil sem po bližnjici iz svojega predmestnega stanovanja v pisarno skozi zadnji hišni uhod okolo vrta in čez dvorišče. Krasnega jutra, maja meseca korakam tako ob priprostem plotu vrtnem, ko zvabi mej tem zvonek glas in smeh moj pogled na skupino, ki je bliskoma ustavila moj korak in vzpodbodla srce moje do hitrejšega bitja. Skozi luknjo zapletenih vej, gosto obsutih z belordečim cvetjem, pripogibal se je čez plot veseli obraz Jarmile, držeče v rokah malega Ivana. Dete je trepetalo nepotrpežljivo z ročicama in devojka se mu je smejala ter ga tešila — na poti pred menoj je ležal sveže utrgan popek vrtnice, ki je najbrž detetu čez plot nagnjenemu padel iz ročic.

Pozdravil sem molče in pobral popek, podal ga otroku, ki se ga je veselo polastil z nerodnima ročicama. Zardela devojka je nagnila k meni glavo in zašepetala: «Hvala, gospod Beneš!»

Nepregovorivši besedice, odšel sem z nerodnim poklonom. Ta neznatni prizor se mi je zdel ogromen korak naprej. Misli moje so se pečale dolgo z vsako njegovo podrobnostjo. Njeno oko je ljubeznjivo počivalo na meni, moje nevredno ime je

MI:

Z višine.

Visoko, visoko v zraku je letal metulj ter užival lepoto in svobodo in se naslajal nad onim, kar je bilo pod njim.

«Pridite gori, pojdite sem k meni,» je klical svoje brate, ki so letali globoko doli s cveta na cvet.

«Hvala ti lepa, toda mi ravno sedaj nabiramo med in hočemo zato ostati tu doli».

«Ah, ko bi vedeli, kako divno je imeti okoli sebe tako prostran razgled! O pridite, pridite!»

«Ali je tudi gori cvetje, iz katerega bi mogli srkati med, ki nam je potreben za življenje?»

«Tu vidite vsako cvetko posebej. Kako divno je to!»

«Pa imaš tudi medu gori?»

Ne, resnično, medu pa ni bilo gori.

In ubogi metulj, ki ni hotel ostati spodaj, je postajal čim dalje bolj truden... Vendar je izkušal, da se vzdrži na višini, ker se mu je zdelo, da je najlepše na svetu, imeti širok razgled in čim najboljši pregled.

zadrhtelo na njenih ustnih, njena glavica se je pečala nekaj časa z mojo malenkostno osebo!

Še nekolikokrat so se ponavljali podobni gluhi prizori, da enkrat pregovorila sva že nekoliko besedi o lepem vremenu; toda nadaljnje dotike so bile pretrgane po naglem njenem odhodu. Želela si jo je neka teta v Pragi. Ostala mi je tu zopet le zračna Jarmila mojih sanj.

(Konec prihodnjic).

Toda medu.... medu? Ne, medu ni bilo.

In utrudil se je; težje in težje so se mu gibala krilca, in počasi se je začel spuščati vse nižje, a pri tem se mu je ožil tudi razgled.

Vendar pa je še vedno napenjal vso svojo moč....

Ne, ne, nič ni pomagalo, moral je navzdol.

«Glej ga, glej ga!» so vzkliknili njegovi bratje. «Kaj smo ti rekli? Sedaj si vendar prišel, da piješ imed iz cvetja kakor mi. Vedeli smo to naprej!»

Tako so ga pozdravili bratje, radujoči se, da so meli prav, prav, ker se jim ni hotelo vse one lepote tam gori.

«Pa pojdi sedaj in pij medu!»

In metulj se je spuščal vse nižje in nižje.... Sedaj je samo še hotel... samo še do onega šopka cvetlic! Ali pač pride še do njega....

Nič več se ni spuščal navzdol, nego je padel pred šopek na tla.

Tedaj ga je pohodil — osel, ki je prišel mimo.

M. GREGORIČEVA:

GRINTE.

2.

Priveditveni prostor je natlačen. Vsa vas je prišla na praznovanje, ki se je vršilo v prilog ubožne šolske mladeži. In ko se je vspored bližal svojemu koncu, ko je nastopil odmor, da se razvija tem pristranejša domača zabava, so se dvigali govorniki eden za drugim, da — vpričo svečanostnega navdušenja in ganotja, vpričo podžganega rodoljubja in narodnostnega razpoloženja — vsadijo trdne mladike še v nezadostno zavedna srca.

«Kje neki naj zajema »Družba Sv. Cirila in Metoda«, ako je ne podpiramo mi sami, mi, ki se smatramo nesebičnim in požrtvovalnim narodnjakom? Kako moremo zahtevati, da »družba« obiači, obuva in nakrmi našo mladež, ako je mi sami ne vzdržujemo s svojim denarjem? Kako naj naša dična »matica« doseza nas-

protnisko tovarišico v gmotnem stališču, ako mi sami ne postopamo, kakor postopajo naši narodni protivniki? Uspeli naše šolske družbe so odvisni le od naše zaslonbe, čestiti zborovalci! Zategadelj predlagam, rojaki, da kakor vselej tudi danes sežete globoko v žep, da tudi ob pričujoči bratski svečanosti oddamo primerne prispevke v prilog nedosežni naši dobrotnici, vrli in prosvitljeni družbi Sv. Cirila in Metoda!» —

«Tako bodi!» so odkimali okolistoječi. «Posnemajmo ga!» so pritrdjevali drugi.

«Da bi le mnogo takih vnetih darovateljev bilo, kakor je naš domači prvak, potem bi nikdar ne usahnil Cirilmetodovi družbi denarni izvir!» so opozarjale ženske ter ploskale v pozdrav domačemu

predlagatelju, poznanemu vaškemu prodajalcu.

Rdečelično dekle pa je bližnjemu mladeniču hudomušno snelo klobuk z glave, in odhajalo s podjetnim nasmeškom od omizja do omizja, od osebe do osebe prosila prispevkov.

Ko je pa vrla nabiralka stresla pred društveno blagajničarko podarjeni denar, je poslednja našla celo peščico tujezenskih desetice. Toda društveni blagajničarki ni bila nikaka skrivnost, kdo meta v nabiralnike turške, angleške, ruske, japonške, grmanske in črnogorske desetice... ter sličen neuporabjivi cvenk. Povedal ji je namreč nekoč predlagatelj sam, ko ga je bil izpil kozarček preveč....

*

DROBTINE

DR. IVAN TAVČAR IN NJEGOVO DELO.

Pokojnik se je rodil 28. avgusta leta 1851. v Poljanah nad Škofjo Loko. Oče mu je bil Janez, mati Neža. Bila sta mala kmetiška posestnika, ki sta imela poleg Ivana še dvoje sinov in troje hčera.

Ivan, med deco najstarejši, je hodil nekaj let v domačo šolo. Pozneje se je s pomočjo svojega strica-župnika preselil v Ljubljano, kjer je ljudsko šolo dovršil ter vstopil na gimnazijo.

Ko je bila matura za njim, je udarila za Ivana Tavčarja težka ura. V bogoslovje ni hotel, in tako je prišlo, da je šel na Dunaj, kjer je po štirih letih študiranja dosegel doktorsko čast.

Ko je študije dovršil, je dr. Ivan Tavčar, nastopil prakso pri nemškem odvetniku dr. Schreyu v Ljubljani. Pozneje se je preselil kot koncipient k dr. Mencingerju v Kranj. Tam je ostal štiri leta. Leta 1883. je položil odvetniški izpit kot koncipient dr. Mošeta pred višjim sodiščem v Trstu, leto dni po tem dogodku pa je otvoril lastno odvetniško pisarno v Ljubljani, kjer je bil eden prvih slovenskih odvetnikov.

Leta 1884. je bil dr. Tavčar izvoljen v ljubljanski občinski svet, ki je bil šele dve leti prej prišel v slovenske roke. V dobi od leta 1909. do 1912. je bil dr. Tavčar ljubljanski podžupan, leta 1911. pa je bil izvoljen za župana, kar je ostal do leta 1921.

Dr. Tavčar je bil tudi deželni poslanec. Leta 1895. pa je prišel tudi v deželni odbor.

Leta 1900. je bil izvoljen tudi za državnega poslanca na Dunaju ter je izvrševal službo ljudskega poslanca sedem let.

Zadnji dve leti svojega življenja je Tavčar prebil večinoma na svojem posestvu Visoko v Poljanski dolini. Visoko je bil svoj čas lovski gradič brežiskih škofov ter je kot tak bil lep spomin na nekdanje življenje v naših krajih. Pokojnik si je kupil gradič leta 1893. Tu je Tavčar prebil zadnja poletja svojega življenja. Od jeseni je bival v svoji hiši na Bregu. Ostal je duševno čil do zadnjih dni. Oči je zatislil v pondeljek ob 13. uri. Zadnja dva dneva ni skoraj nič več govoril; bil je večinoma v nezavesti,

srce mu je pešalo. Zdravnik dr. Jenko je konstatiral, da je katastrofa neizogibna zaradi otrpljenja srca. Pri smrtni postelji so bili navzoči gospa in dva sinova.

Truplo bo našlo svoje poslednje počivališče v grobnici za Visokem.

Leta 1868. do 1895. so v našem slovstvu doba romantike.

Romantika! Slovenski narod je brez velikega ozadja, brez silne zgodovine. Kmetiški narod s sinovi, ki so z vsem svojim bistvom priklenjeni na grudo. O tej zemlji je pel, kadar je pisal svoje povesti za slovensko ljudstvo, Josip Jurčič; na njej je izsledil čudovito nray in poslavno Martina Krpana Fran Levstik, iz nje je črpal Janko Kersnik in tudi Stritar. Drugačno pot pa je ubral Emil Leon — Ivan Tavčar. Njegova domena je romantična novela, ki se skoraj v vseh primerih odigrava na domačih tleh.

Kot pisatelj je Ivan Tavčar pristen, tipičen Slovenec. Izredni dogodki, močne strasti poleg nežnega čustvovanja so snov njegovih romantičnih novel, ki spadajo med najboljše v našem slovstvu, pravi literarni zgodovinar Ivan Grafenauer. Toda Tavčar ne ostaja zgolj pri romantiki; čimbolj dozoreva, tembolj prehaja v njem do izraza tudi realistični moment. V njegovih delih se pojavlja Gorenjska v pokrajini in značajih.

Prvič se je pojavilo Emil Leon - Tavčarjevo ime v naši literaturi leta 1872. Trstenjak je tedaj izdajal svojo «Zoro». S svojim jezikom in stilom, tehnično spretnostjo in pristnim čustvom je stopil takoj med prve noveliste. Tavčar je ostal «Zorji» zvest štiri leta. Objavil je v njej novelo «Antonio Gledjevič». Pozneje je krenil Emil Leon na kranjske gradove; napisal je «Otok in Strugo» ter novelo «V Karlovcu». Sledil je «Ivan Slavej» ter dragocene slike iz loškega pogorja «Med gorami». Verski boji v loških hribih so mu dali gradiča za sliki «Tiberius Pannonicus», «Vita vitae meae» ter za novelo «Grajski pisar». V letih 1885-1886 je ustvaril Tavčar roman iz časa Leopolda I. «Ivan Sonce».

Kmalu nato je sledil roman «Mrtva srca», psihološko razglabljenje o ma-

terializmu, ki zajme inteligentne ljudi do mas kmetov. A glej, prav ta čas začne dr. Anton Mahnič razburjati slovenske duhove s svojo dogmatično filozofijo; in Tavčar je šel in napisal blestečo satirično utopijo «4000», katero je slovenska javnost leta in leta uživala z nepopisno naslado.

Medtem pa so za Tavčarja napočila tudi leta političnega udejstvovanja. Zato je Tavčar pri Kleinmayer-Bambergu izdal pet zvezkov svojih zbranih spisov. Njegova novela «V Zali» je ena najboljših v naši literaturi. Leta 1906-1907 se je Tavčar lotil zgodovinske snovi. Napisal je roman «Izza kongresa». V njem je osvetil Metternichovo dobo in tedanje slovensko zlasti ljubljansko življenje; v romanu srečamo poleg mnogih oseb tudi pesnika Prešerna in Julijo Primičevo. Po tem velikem zgodovinskem delu je Tavčar zopet odložil pisateljsko pero, to pol za 10 let. A doba svetovne vojne mu ga je potisnila znova med prste. V tem času je ustvaril svoj najboljši literarni proizvod, novelo «Cvetje v jeseni». Tri leta pozneje je sledila objava kulturno historične povesti «Visoška kronika». Kakor vsi njegovi spisi, je izšla prvotno v «Ljubljanskem Zvonu»; pozneje jo je marljiva «Tiskovna zadruga» v Ljubljani izdala kot VI. zvezek Tavčarjevih zbranih spisov. Knjigi je napisal uvod dr. Ivan Prijatelj.

Napisal je nekaj leposlovnih črtic tudi za Slovensko Matico, Slov. Narod, črtico za Strossmayrov zbornik i. dr., napisal ogromno pravniško delo «Slovenski pravnik» ga družbo sv. Mohorja, več razprav za revijo istega naslova itd.

Očrtali smo v par potezah Tavčarjeva dela bolj po imenih kot po vsebini. Toda tudi iz tega, kar smo napisali, izhaja, da je Tavčar kot pisatelj deloma romantik, deloma romantičen realist. Ko se je ločil od politike, se je vrnil domov, na Visoko. Tam se je, kolikor so mu dopuščale še poslednje moči, posvečal slovstvenemu delu, obenem pa z zadovoljstvom in uteho v duši gledal slovenskega kmeta, razmišljajoč, kako bi mu v lepi besedi postavil trajen spomenik v svojem narodu. In to se mu je posrečilo.

(Jutro.)

M. :

Naša zanemarjena mladina.

Najvažnejši in najuspešnejši način boja zoper izprijanje mladine je ta, da se od vsega kraja odvrača s pravilno telesno in duševno vzgojo, ki jo je, kadar in v kolikor je ne nudi domači krov, treba nadomestiti. — Ako je pa otrok že izprijen, potem je nadaljna naloga človeške družbe, da ga izkuša poboljšati, spraviti na pravo pot, usposobiti za pošteno, koristno življenje.

Kaj so nam pravzaprav mar izprijeni otroci! Ali ni ta briga zanje, ki sedaj straši po vsej javnosti, zgolj modna beseda? — Saj mnogi čisto dostojni ljudje so trdno prepričani, da je vse to zavzemanje za izprijeno mladino zgolj šport, — in to mnenje je razširjeno celo še pri samoupravnih oblastih. «Še za lumpe se bomo brigali», pravijo, «in še denar izdajali zanje, ko ga nam še za pridne primanjkuje. V ječo z lumpi, če niso poštene, in v prisilno delavnico, ako nočejo delati! Jim že pokažemo!» To je vsa njih modrost. Le počasi oblastni prijatelj, le počasi! Lahko se vam je sedaj zgražati nad gnusom in grehom, ko sedite na gorkem in vas je skrbna vzgoja, obvarujoč vas sleherne nezgode, spravila varno in sigurno do belega kruha. Da sta pa vam bila glad in mraz pajdaša mladosti, pijan oče in nemarna mati vzgojitelja in tema in smrad vaš vzduh, potem bi tudi vi bili lumpje, tako gotovo lumpje, kakor gotovo veljajo naravni zakoni, in tudi vi bi bili zapisani ječi in prisilni delavnici, ako vam ne bi priskočila na pomoč usmiljena rešilna roka! Vzgoja šele naredi človeka, in komur človeška družba ni omogočila vzgoje, tistega naj tudi nikari ne hiti obsojati!

Reševanje izprijene mladine je predvsem tudi čin samoobrambe, kajti baš iz njenih vrst prihajajo najnevarnejši hudodelci, najnevarnejši, ker so vzrasli v grehu, ker so zakrknjeni do jedra in tedaj ne več poboljšljivi. Koliko škode in gorja napravijo ti tatovi iz navade, ti potepuhi, požigalci, ti gnusni, siloviti pohotneži, te nevarne strupene vlačuge! In potikajoč se po ječah, po prisilnih delavnicah in po bolnicah, koliko stroškov nakopljejo državi, deželi, občini! Neznaten del teh stroškov, obrnjen za njih pravilno vzgojo, bi bil skoraj gotovo preprečil vse to gorje, vso to škodo, a vrhu tega dal človeški družbi namesto nevarnega sovražnika koristnega sotrudnika!

Nadaljevanje.

GOSPODINJSTVO.

E. D.

Snažnost v kuhinji.

Cistost nepopisno dobro de človeku. Zdi se, da sonce bolj prijazno sije, da je soba večja, miza prijaznejša in da so ljudje vse zadovoljnejši tam kjer je doma snaga.

Posebne snažnosti pa je treba v kuhinji ter velike skrbnosti pri pomivanju.

Za pomivanje posode skrbi predvsem, da imaš dovolj čiste in vroče vode. Zato skrbi, da je kotel vedno poln in imej poleg tega zmeraj večji lonec vroče vode na razpolago.

Da posodo res snažno umiješ, moraš imeti tri velike posode. V eni posodi naj bo vroča voda za pomivanje, v drugi gorka voda za izplakovanje, v tretjo posodo pa zlagaj pomite stvari, da se odtečejo. — Najprej pomij porcelanasto posodo, potem pridejo na vrsto lesene stvari in naposled lončeno in železno posodje. Da spraviš iz posode vso nesnago, imaš lahko poleg pltnene pomivalke tudi še krtačico.

Steklenih krožnikov in skledic ne pomivaj v prevroči vodi, da ti ne počijo, ter obriši še nekoliko mokre. Sekalnice, deske za testo in kuhlalice pomivaj z vročo vodo in drobnim peskom ali z milom. Sode pa ne pridevaj, ker napravi soda les siv. — Železne lonce in koze lahko odrgneš najprej s časopisnim papirjem, ako ga imaš, potem jih šele začni pomivati. Če nimaš papirja, pa se poslužuj svežnja slame in drobnega peska, da odpraviš sajaste lise. Vsekakor moraš vso od plamenar črno posodo vsak dan sproti popolnoma in do čistega osnažiti. Lonce pomivaj z vročo vodo, kateri prideni sode; soda namreč raztopi mast. — Če se je v loncu kaj prismodilo, deni vanj vroče vode in pepela od drv ter sode. To naj se odkuha, potem pomij lonec. Nikdar pa ne prestavljalj take posode po cele dneve po ognjišču, nego osnaži čim preje, kar je treba osnažiti.

Žlice, nože in vilice pomivaj v posebni skledi, in sicer ne v prevroči vodi. Zlasti se ročaji namiznega orodja v vroči vodi lahko pokvarijo. Kar je jeklenega na namiznem orodju, odrigni — če treba — s špiritom in snažilnim prahom. Pazi posebno pri vilicah, da jih očediš tudi med roglji. Namizno orodje precej obriši, ko ga pomiješ, ker sicer lahko zarjavi. Osnaži pa orodje takoj in ne šele pred večerjo ali obedom, ko je že treba nesti jed na mizo. Tako odlaganje priča o malomarnosti kuharice.

Kozarce in steklenice pomivaj s čisto mrzlo vodo in s flanelo. Povezni jih potem, in ko se odtečejo, jih obriši. Če so steklenice motne, jih pomij z jajčnimi lu-

pinami ali s svežimi koprivami. Brušeno stekleno posodo odrigni včasih z mokrim žaganjem, potem jo pomij.

Za brisanje posode uporabljaj cunje iz domačega platna. Seveda moraš imeti za razne vrste posode tudi različne cunje. Bodi pa v uporabljanju brisač zelo natančna ter ne trpi v kuninji zamazanih in črnih cunj, ki se skoraj ne dajo več čisto oprati. Da pa niso brisače takoj vse umazane, moraš posodo čisto in temeljito umivati ter spraviti že v vodi vso nesnago iz nje. Zato pa ne pomivaj z nečisto vodo ali z umazano pomivalko. Če imaš več posode, premenjaj parkrat vodo. Nikdar pa ne dolivaj vode, ker ostane sicer voda vseeno umazana. Odliv vso umazano vodo in nalij čiste, sicer tvoja posoda ne bo nikdar snažna.

Ko je vsa posoda umita in zbrisana, deni vse takoj v red; vse mora biti popolnoma pripravljeno za nadaljnjo uporabo. Pomivalke dobro izperi in jih obesi k stedičniku, da se posuše. Stedičnik pometi in ga odrigni z moko in pekrom. Pobriši tudi mize, klopi, stole, pometi tla in jih večkrat v tednu zbrisi z moko in junjo. Pospravi vse do najmanjše stvarice ter si ne spravljalj ničesar za poznejši čas! Ni pa dovolj, da samo pomivaš in pospravljaj, nego moraš tudi paziti, da si ne navlečeš in namažeš sproti vsega. Devlji torej stvari, ki si jih rabila, takoj oziroma — kakor hitro mogoče — zapet na določeni prostor. Le tako moreš imeti snažno in lepo urejeno kuhinjo, ki je prvi pogoj dobre gospodinje

KUHINJA.

POMARANČNI LIKER. Olupi 12 pomaranč prav tenko, deni olupke v liter najfinejšega špirta ter pusti to nekaj časa na gorki peči. Potem kuhaj 1 kg sladkorja z dvema prekuhanem vodo tako dolgo, da se kapljice potegajo, ko padajo od žlice. Ta sladkor vlij še vroč k špirtu in ga filtriraj.

VANILJEV LIKER. Zreži dva dolga kosa vanilije na majhne dele ter deni to z žlico žgane čele kave v liter finega špirta. To naj stoji 2—3 dni. Potem kuhaj 650 gramov sladkorja z dvema litroma vode tako dolgo, da se kaplja potegne, ko kane od žlice, primešaj še vroč sladkor špirtu, premešaj tekočino, filtriraj jo in nalij v steklenice, ki jih dobro zamaši. Za gospode primešaj likerju še nekoliko konjaka.

ČOKOLADNO PECIVO. Čokoladna gibanica. Napravi vlečeno testo iz moke, enega beljaka, mlačne vode in soli. Ko je

počivalo vsaj dobre pol ure, ga razvleci, polij ga s surovim maslom, namaži ga z nadevom iz pol skodelice sladke smetane, treh rumenjakov in snegom treh beljakov. Končno potresi gibanico še z nastrgano čokolado (1012 dkg), kruhovimi drobtinami in sladkorjem. Ako hočeš, potresi testo gibanice tudi z zmletimi mandlji. Gibanico zvij in jo speci na namazani ploči.

ČOKOLADNI KIPNIK. Umešaj za jajce surovega masla s štirimi rumenjaki in o njih bo šest, sneg šestih beljakov, 7 dek smimi dkg sladkorja, temu prideni 2 pesti olupljenih, drobno sesekljanih mandljev, 7 dkg nastrgane šokolade, 4 polne žlice drobtin od kifelcev, vanilije in sneg treh beljakov. Kipnik speci v namazanem modlu, zvrni ga ter ga daj z vanilijevim kremom na mizo.

ČOKOLADNA POTICA. Zmešaj skodelico topljene smetane s štirimi rumenjaki in snegom enega beljaka ter namaži s tem nadevom shajano, srednjetenko izvaljano testo, kakoršno se sploh potrebuje za potice. Posipaj testo še, seštirinajstimi dkg nastrgane čokolade, nastrganimi limonovimi olupki in s sladkorjem. Zvij ga v potico, ki jo pusti shajati, pomaži jo povrhu z raztepenim jajcem in jo speci.

ČOKOLADNA TORTA. Umešaj dobro 10½ dkg surovega masla, prav toliko sladkorja in 14 dkg šokolade, ki jo nastrgaj in v pečici s kako žlico vode raztopi. Potem pridevajov, rumenjaki, ako dolgo, sneg šestih beljakov, 7 dkg žemelnih drobtin in malo dišave. Torto speci in jo prevleci s šokoladnim ledom, ki ga narediš takole: Deni v medeno (mesingasto) ponev 3½ dkg nastrgane šokolade, 5 žlic vode in malo limonovega soka; ko se to nekoliko pokuha, primešaj 3½ žlice presejanega sladkorja in mešaj led, da se segreje, a zavreti ne sme. Potem hitro pomaži z njim torto, ki jo osuži najprej v pečici, potem na zraku.

ČOKOLADNE PRESTICE. Zgneti v testo 17 dkg sladkorja, 14 dkg surovega masla, 14 dkg neolupljenih, smletih mandljev, 14 dkg moke, 14 dkg nastrgane šokolade, 2 rumenjaka, cimeta in dišave. Iz tega testa naredi prestice, ki jih speci na namazani ploči.

ČOKOLADNI BISKOTI. Mešaj 14 dkg vasilijevega sladkorja, 12 dkg nastrgane šokolade in 4 rumenjake; ko se začne pe-

nit, prideni sneg štirih beljakov in 7 dkg moke. Speci testo v podolgastem modlu za piškote, namazanim s surovim maslom ter posipanim z moko. Ko se pecivo ohladi, ga zreži na piškote.

O ROCNIH DELIH.

Predno preidem k proizvajanjn posameznih izdelkov, navedem napravo posamičnih zanjek.

1. Tuneška zanjka.

Prva vrsta obstaja iz samih zračnih zanjek. V drugi vrsti obdeluješ te zračne, zanjke tako, da nastane tuneška zanjka. Ta se naredi s tem, da utakneš kačko v vsako začno zanjko, nato vržeš bombaž ali volno preko kačke in povlečeš skozi ono zanjko, ki je že na kački. Te zanjke ne vržeš s kačke dokler ni vrsta končana, še le tedaj se zanjka za zanjko spušča s kačke. Pri tretji in nadaljnjih vrstah utikaj kačko v napravljeno tuneško zanjko.

2. Mareličasta zanjka.

Prva vrsta obstoji iz samih zračnih zanjek. V drugi vrsti sledi mareličasta zanjka. Ta nastane, ako v vsako zračno zanjko narediš tri tuneške in se nato med prvo in drugo, drugo in tretjo eno zanjko najme. In tako vsa vrsta. Ko je pa vrsta končana, se najprej eno zračno zanjko spusti ter nadomesti z drugo novo napravljeno, nato bombaž vržeš čez kačko ter potegneš skozi zanjko, to je skozi mareličasto.

3. Narobe kačkana zanjka.

Prvo vrsto naredi iz samih zračnih zanjek. Drugo vrsto nadaljuj s samimi tuneškimi zanjkami. Tretjo vrsto prični tako, da utikaš kačko zadej, to je v narobni del in sicer ravno v tuneško zanjko. Na ta način nastane gori imenovana zanika.

4. Astrahanova zanjka.

1. in 2. vrsta kakor narodno. V 3. vrsti se ostahanova zanjka naredi da se med 1. in 2. tun. z. 6 zračnih naredi Spuste se zanjke kakor navadno. Ast. zanj. se v 4. vrsto tako naredi da pride med 1. in 2., 2. in 3. astrahanovo zanjko prejsnje vrsto naredo.

Odgovori na vprašanja.

Sarajevo. Z onim pozivom nisem menila Vas! Težko mi bo Vašo željo izpolniti. Takih reči jaz ne hranim, ker imam prerafiniran trajen spomin. Na splošno Vam pa povem, da besed ni bilo mnogo — le tri — štiri — toda pomočene so bile v absinciju, napisali pa sta jih dve desnici, odobrili še dvojni možgani; sami gosposki ljudje a gorjanske duše! —

Ksaverija. Najprisrčnejša hvala za vsebino in dodatek. Oglasite se kaj zopet; pozdravljeni! —

Drejček: Orjuna v Jugoslaviji ni drugega, ko fašizem. Ime je sestavljeno iz izjedinjenja prvega zloga, oziroma iz prvih dveh črk v treh sledečih besedah: Organizacija jugoslovanskih nacionalistov.

Malvina: Ono usodepolno zazehanje je res pripetljivo. Tak nezgoden slučaj sem videla z lastnimi očmi. Ob času, ko sem kot učiteljska gojenka prebivala v goriškem Notre Dame, je neka samostanska redovnica tako močno zazehala, da so ji ostala usta odprta in je telebnila nezavestna na pod. Vse v strahu so nune priklicale zdravnika, ki pa jih je potolažil, da vsled njegove brze pomoči ne bo hudega. Ležeči ji je potem zdravnik z desno nogo pokleknil na prsi, in ji baje z obema rokama prijel glavo ob ušesih ter manevriral tako dolgo, da je zopet «prišla k sebi» z zaprtimi ustmi. Ob zdravnikovi navzočnosti seveda nisem bila — ker ne puščajo nune gojenk v nobeno «kambrico», kakor vam je znano — a da je prav tako bilo, mi je povedala moja sestra, redovnica istotam.

Čitatelj Jadranke. Prašate, kaj misli ona ženska, ki je zaljubljena v dva fanta? Najbrže misli in upa, da bo vsemogočni ministerski predsednik Mussolini zasnoval tako postavbo, vsled katere bi vsaka ženska zamogla poročiti vsaj dva moška. Pa če tako upa in misli, se moti, kajti Mussolini bi v svoji premetenosti in lokavosti raje ustanovil zakon, da — vsled preobilice žensk — vsak moški poroči dve ženski in sicer vsak Italijan dve Sloven-

ki in vsak Slovenec dve Italijanki, da bo Julijska krajina kar na povelje raznarodjena in ne bo več delala pregla-vice jugoslovanskim vladnim zaslep-ljencem, ki se bojijo italjske zamere.

Proti Vašemu drugemu vprašanju pa ni pomoči! —

Vanda. Francoski črki *io* ostaneta neizpremenjeni in le *oi* se pretvorita v *uà*!

Ono geslo se torej ne čita Luàn no-jir, ampak Lijòn nuar!

Petrovič. Odgovor na vprašanje «o fašizmu» bi bil predolg, zato Vam o prvi priliki spišem člančič o tem: —

Irma. Prašate katerim mestom sliči London? Umetnejše bi bilo, da prašate, katera mesta so podobna Londonu. To-rej v majčkeni obliki sličijo Londonu ta le mesta: Milan, Napoli, Lisabon, Dunaj, Kjebenhavn (Kodanj), Wra-tislava, Odesa, Berlin. In da bolje za-pojmujete njegovo obsežnost sledite mojemu nasvetu: Idite na vršiček Montebela (blizu Kalinare) pa obrnite se proti morju in vse kar bo objel Vaš pogled — od Žavelj in Milj, pre-ko vsega morja, mimo Miramara do gradežkih lagun vse ono pred-očujte si, da je London,

Metod. Mislim, da je redek slučaj, da bi kdo sestavil spis, ki bi preciziral točno stališče tega ali onega stana, bi bil vseč vsakomur in nikogar nezaslužno obregnil. Preraznovrstni so nazorji ljudi; zategadelj tudi mèn-im, da to vsakdo tudi uvažuje in brez da bi ga kdo opozoril, ve in ume, da so povsod častneizjeme. Z ozirom na čla-nek «o možnostvi učiteljic» sem zgornjega prepričanja celò jaz, ki sem članek se-stavila. Uverjena sem, da na marsi-kateri šoli izdatnejše deluje poroče-na učiteljica, kakor neporočena, ki ji je učiteljski stan le postranski poklic. Zlasti ne letijo pušice mojega *letoš-njega* članka določno le na lokalne po-ročene učiteljice, ki so ali brez lastnih otrok, ali pa so dnevno le nekaj ur za-poslene v šoli, vsled česar niso domu v preveliko kvar. Moj članek razprav-lja vobče! —

Adam. Vi zamenjate najbrže špan-sko muho (lütta vesicatoria) s škrlat-nim črvom (coccus cacti). Španska

muha služi za prirejanje raznih ma-zil pa tudi za ženski lišp. Njeno sve-tlo beščeečo barvo utikajo tozadevni obrtniki v razne ponarejene steklene bisere in pseudogranate, ki služijo ka-kor okraski na zapenjačah; klobučnih iglah itd. Imenuje se španska muha, ker je njen prvotni in pravi dom na Španskem, dasiravno živi ta muha tu-di v južni Rusiji. Snov te muhe ni strupena, ampak le opajajoča, ker je jako drobna živalica, je treba. Kakih 20000 muhic za uporabo 1 klg., in za-to je seveda, zelo draga.

Škrlatni črv koristi s tem, da iz nje-ga prirejajo škrlatnorudečo barvo ali karmin. Njegova domovina je Mehi-ka, toda prenešen v Indijo in Afriko, se je tudi tod zelo udomačil.

Pepca. Ne rečemo, da je nož skrhan, ako ne reže, ampak če ima na ostrini zobiče. Te pa zadobi, ako režemo ž njim kako pretrdo reč.

Adolf. Sodniki in profesorji ne po-trebujejo «doktorata».

Micika. Vaša prijateljica ima prav! «Hvala za vprašanje» izgovorimo le, ako se kdo zañimlje, za kar nam je pri srcu, n. pr. ako Vas kdo vpraša kako je z zdravjem Vaših staršev ali sester, ali ako poizveduje, če ste našli izgu-bljeno dragocenost. Kadarkoli Vas kdo povprašuje koliko, da je ura ali koli-ko ur hodà je iz Trsta na Prosek ali v Lokev, seveda, ne bodefe odgovorili z začetnicami: «Hvala za vprašanje, itd.»

Mimi. Seveda je razlika med glago-loma *zehati* in *zevati*!

Kadarkoli je človek zaspan ali utru-jen, ali da prenaša dolgčas, tedaj za-zeha, ali zdeha, to je, odpre usta in lahno dihne. Ako pa nekdo trajno dr-ži usta odprta (to napako imajo zlasti otroci) tedaj pravimo, da zeva. Tudi zemlja zeva, ob času velike suše, ali pa: «med njima je zeval globok pre-pad»!

Nesrečni Ivan. Prašate za katerega bi se moralo odločiti deklè, ki ima dva fanta? — Za nobenega izmed tis-tih dveh, kajti ako deklè še le razmiš-lja, katerega bi izbralo je ali «brez srca», ali ima «preveliko srce». Ni to-

rej nikakor priporočljivo vzeti v zakon tako žensko. Če Vam pravi, da ima obeh enako rada, to je lahko resnica! Med rado imeti in ljubiti pa zeva mo-čna razlika. So ženske, ki imajo vse moške rade, a ne ljubijo nobenega, a take niso za bratovščino sv. Lukeža, ker niso zanesljive. In zapomnite si tudi to! Ako vam je deklè reklo, da nevé, za katerega bi se odločilo ali za vas ali za vašega tovariša, češ, da nevé katerega ima rajše, tedaj se vam ona prav lepo laže in ne razmišlja tega, ampak kateri izmed vaju je bogatejši, ali lepši, ali boljši, ali... neumnejši. Ženska, ki ima svojega fanta resnično rada, se po tem ne povprašuje, ker ji srce zaklopota trikratni «tok, tok» že ko ga od daleč komaj zagleda. Zato vam svetujem, da temeljito premisli-te, predno ji kupite poročni prstan, ker ako ste že sedaj «nesrečni Ivan», utegneta postati še «najnesrečnejši Janezek!»

Arhivar. Cerkveni patron je v [Bar-kovljah sv. Jernej, v Škednju sv. Lo-vrenc, v Dolini sv. Urh in v Riemanjih sv. Jožef.

Erna. Sava in Donava se združuje-ta pred Belgradom.

Primož. Prestopno leto je vsako čet-rto in sicer vsako ono, ki se deli s številko 4. Letos je torej navadno leto, prihodnje (1924 : 4) pa bo prestopno! Le v prestopnem letu ima februar 29 dni! —

Tržačanka. Ona tržaška ulica se pravilno imenuje Via de Conti in ne via dei Conti. Saj je zadobila svoje ime po nekdanjem tržaškem županu Stefano de Conti.

Učitelj. Prvič so bile solarnice v Žavljah pri Trstu razrušene l. 1464 in sicer po Benečanih.

Ona strašna kuga, ki je pobrala v Trstu eno petino prebivalstva je bila tri leta kasneje, torej 1467. V tem ča-su je bil tržaški glavar nek Jurij Škrmek.

.....
**Pošljite naročnino po priloženi
 poštni položnici!**

PAVLA PETRIČEVA.

TOINONO O RUSIJI.

(Tekom zadnjih 3 let.)

„Pravda“ je pisala 1919.

„Člani v Sovjetih so samo tih volilni stroj kakor Gogoljeve mrtve duše.“ Volitve v Soviete, ki bi se morale vršiti vsakih 6 mesecev, se vrše tudi po enem letu, kakor se pač zdi potrebno. Mnogi poslanci ne dajajo delavcem več obračuna o svojem delovanju in često se boje pokazati pred delavnicami, kjer vpijejo delavci in kličejo po volitvah. Pri zadnjih volitvah v Moskvi, v Petrogradu, je vlada odposlala 200.000 drž. uradnikov za propagando pri volitvah v volilne okraje ter tako uničila nauke Leninove (vlada se posluži tudi elementov, ki jih je klasificirala za neproduktivne).

L. 1917. je Rusija odpravila smrtno kazni. In vendar je Najvišje sodišče sklenilo svojo prvo obravnavo s smrtno obsodbo. Smrtna kazen je postala vsakdanji slučaj in sicer še istega leta in na vseh sodiščih. Ona obstoja v Rusiji za meščane in za vojake, za moške in za ženske za stare in mlade. Najhujše kazni izvaja vlada na socialistih-revolucionarjih (menjševiki).

Leta 1918. je bil v južni Rusiji ustreljen vodja delavskih sindikatov „Inlijakov“, ki je bil obdolžen protirevolucionarne agitacije, v resnici pa samo radi velike popularnosti v južni Rusiji.

Po atentatu na Lenina je bilo ustreljenih 800 oseb (največ menjševikov). V Vitebskem so bili ustreljeni člani nekega shoda, ker so godrnjali zoper vlado. Menjševik Oserij je bil aretiran, ker je sklical sestanek (brez dovoljenja). Ko so množice protestirale, so straže izbrale pet mladeničev ter jih brez obsodbe postrelile.

Ruski fil. Buharin pravi na shodu :

„Ako smo prepričani o resničnosti svojih idej, jih moramo podati ljudstvu z vsemi sredstvi. Svobodna misel in slične neumnosti, olepšane po starem meščanstvu, so lažnjive in za časa revolucije nimajo vrednosti.“

O tiskovni svobodi ni duha ne sluha; vse kar ni boljševisko, je treba udušiti. Tipičen slučaj :

Moskovska izredna komisija je prepovedala vsak tisk, ki nima vladnega dovoljenja. In dovoljenja, ki ga zaprosijo razne socialistične stranke, vlada vselej odreka. Tako izhajajo v vsej Rusiji samo 4 neboljševiški socialistični listi, vsi štirje čimbolj skrčeni radi pomanjkanja papirja, ki ga vlada ne da. Tudi vse stanovske liste, ki ne uživajo simpatije stranke, vlada preganja (list stavcev, list obrtnih uradnikov, trgovski list v Kijevu ter glasila rudarjev).

„Republika zagotavlja svobodo tiska!“ Nasprotno pa izdaja komunistična stranka z državnimi pripomočki nebroj revij, listov, publikacij itd.

Egorova, urednika „Izvestja“, so aretirali kot protirevolucionarja, list sam so zaplenili v javnih in zasebnih

lokalih, tako da je postal dragocen. Ljudje so radi plačali zanj do 5 rubljev za številko.

Sovjetska vlada je prevzela vse tiskarne, zaloge in tovarne papirja, trgovino knjig. Pisatelj lahko marsikaj spiše, toda vsak rokopis pohaja in prehaja po mesece in mesece od Poncija do Pilata, tako da stvar tudi po dovoljenju večkrat izgubi vsako svojo zanimivost.

Moskovski stavci so imeli svoj shod ker je bilo nekaj dni prej aretiranih nekaj članov sindakata. Večina stavcev je z delom prenehala ter zahtevala oprostitev jetnikov. Gospodje pesti in moči, so tedaj udeležili najgroznejšo vseh kazni: sestradanje. Istočasno so se aretacije nadaljevale in množile. Stavkujoči stavci so poslali spomenico pritožb italijanskim somišljenikom.

„Lapin“, politični predstavnik je pred volitvami izjavil delavstvu tovarne za porcelanino v Peravalovskem: „Tovariši! V volilnem imeniku ne vidim več kot samo 7 vrednih imen (slede imena). Volite samo nje. Ako bo odbor temu nasprotoval, ga takoj razpustim.“

Po izjavah Leninovih, je vpisanih v komunistično stranko 600.000 boljševiskov od 4 milijonov organiziranih delavcev in od 115 milijonov prebivalcev sovjetske Rusije. Pred revolucijo 1917. l. je bilo število komunistov 40.000 (boljševihov in menjševikov). Število je šele potem s pristopom mnogoštevilnih kmetov in vojakov naraslo.

„Večernje izvestje“ 12. febr. 1919. piše:

„...Vladni predstavitelji jemljejo ubogemu ljudstvu z orožjem v roki vse potrebno, grozijo in pretepejo s palicami. Rekvirirano blago prodajajo in zapivajo.“

Osrednji izvršilni odbor je izdal sledečo odredbo: „Sodišče zamore odstraniti tudi zagovornika (obtoženca) v posameznih slučajih. Sodišče ima tudi pravico, odtegniti obsojenu pravico do izpovedanja svojih izjav v svrhu branitve.“

Pripomniti je treba, da smatra vlada nekatere stranke nepostavne. Taka stranka je socialistična revolucionarna stranka najmočnejša stranka: večino glasov; (20 milijonov od 36 milijonov volilcev). Take stranke zgube vse pravice in se shajajo skriva kakor so se svoj čas zarotniki za carja.

O ljudski duši piše „Kamenev“: Vera je globoko pognala svoje kali ne le med starčke in žene, temuč tudi v srcih mladih. Zdi se, da je verski čut vzklik iz potrebe po kaki tolažbi v teh trenoških. In res opazamo številne vernike pred ikonami, ki stoje na trgih, ulicah, pred tovarnami: Ljudstvo je utrujeno, otožno.

O realnem življenju piše: „Izvestje“ 6. febr. 1919.

Vse je umazano; povsod prah. V šolah ni inventarja. Vsak dan zgine kaj; dragocene zbirke se uničujejo pod prahom. Manjka ljubezen do dela; nihče ne pozna ne pravic in ne dolžnosti.

Nadaljevanje.

Dr. ANTON GRUSOVIN

— GORICA —

Piazza Vittoria 20

ordinira za kožne in venerične bolezni od 9-11, 3-5
Ob nedeljah in praznikih le od 9-11 ure.

Trgovsko-Obrtna Zadruga „Trstu“

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obreduje navadne hranilne vloge po **5%**
vloge, vezane na trimesečno odpoved
po 5 $\frac{1}{2}$ % ako znašajo 20-30.000 L. po 6% ako znašajo 30-40.000 L.
po 6 $\frac{1}{2}$ % ako presegajo 40.000 Lit.

Trgovcem otvarja tekoče čokovne račune Posoja hranilne pušice na dom. Za varnost vlog jamči poleg lastnega, premoženje nad 2300 zadržnikov, vredno nad 50 milijonov lir. Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.
Tel. št. 16-04 — Uradne ure od 8-13 — Tel. št. 16-04

NA PRODAJ je krasna usnjata torba za dokumente. Cena 50 lir. Na ogled pri upravi Jadranke.

NA PRODAJ so ženski čevljički st. 37-38. Naslov pove uprava Jadranke.

Dr. L. BOROVIČKA

Trst - Via Genova 13, I.

ordinira za kožne in venerične bolezni
od 9 = 12, 3 = 7.

— Ob nedeljah in praznikih —
od 10 = 12 ure.

Na novo otvorjena zaloga pohištva

kakor spalne sobe, vsakovrstne blazine ter kuhinjska oprava, vse po najnižjih cenah. Priporoča se za obilen obisk

Ivan Zupančič - Gorica
(na Starem trgu) Piazza S. Antonio št. 8-9

Izšlo je III. izdanje Italijansko slov. — slovnice —

(Marica Gregoričeva-Stepančič)

Knjiga je namenjena Italijanom.
STANE 8.50 LIR.

Med Slovenci je knjiga dober pripomoček onim učiteljem, ki želijo s popolno dovršenostjo in z lahko metodo naučiti Lahe našo govorico.

Na prodaj je v vseh ital. knjigarnah in pri upravi Jadranke.

Izšla je II. izdaja Slov. italijanske — slovnice —

(Marica Stepančičeva-Gregorič)

Knjiga služi Slovincem, ki se hočejo dovršeno izpopolniti v italijanščini. V Trstu je na prodaj v knjigarni Štoka, v knjigarni Cappelli in pri upravi Jadranke.

STANE 8 LIR.